

Sanatta Yeni Medya ile Değişen İfade Olanakları: Banksy; “Girl With Balloon” Örneği

Öz

20. yüzyılın sonlarına doğru sanat algısında, üretiminde, yönetiminde oluşan değişikliklerde iletişim teknolojisindeki hızlı değişikliklerin rolü olmuştur. Hatta günümüz sanatını şekillendiren büyük ölçüde medya olmuştur denilebilir. 20. yüzyılın ortalarında ve 21. yüzyılın başlarında gerçekleşen dijital devrimler, medyayı, sayısalılık, sanallık, çevrimiçilik, etkileşimlilik, hipermetinsellik ve otomasyon özelliği olan bir temele oturtmuştur. Böylece “yeni” olarak tanımlanan medya, toplumsal ve kültürel yapıları da dijitallik temelinde dönüştürmüştür. Yeni medyanın ortaya çıkışı, “nesnesiz sanat” anlayışıyla aynı paralellikte bir gelişme içindedir. Nesnesiz sanat anlayışında; sanat fikri, nesnesinden önemli olmaktadır. Dijital teknoloji de denilen yeni medya teknolojisi sanatın ifade olanaklarını çeşitlendirmekte, hatta iletenin kendisi sanat olmaktadır. Sanat, yeni medya teknolojileri ile yeni ifade olanaklarına sahip olurken, sanatçı, izleyici, sanat yönetimi gibi birimlerde de dönüşümler gözlemlenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sanatın yeni medya ortamında çeşitlenen ifade olanaklarını ortaya koymaktır. Ana sorunsal yeni medya teknolojisinin günümüz sanatını şekillendirmekte ne kadar etkili olduğudur. Yeni medya kavramı, yeni medyanın bir araç olarak sağladığı olanaklar ve günümüz sanatının çağının teknolojisi ile uyumu; aktivist sokak sanatçısı Banksy’nin “Girl with Balloon” adlı eseri üzerinden sorgulanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile çalışılmıştır. Araştırmada seçilen örnek olay üzerinden durum analizi yapılmıştır. Veriler; yerli, yabancı literatürden, İnternet üzerinden aramalar sonucunda araştırmaya katkı sağlayacak online dergiler, kitaplar ve gazetelerden, youtube kanalından ve seçilen sanatçının İstagram sayfasından erişilen video ve fotoğraflardan sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni medya, yeni medya sanatı, dijital teknoloji, banksy, girl with balloon.

Atiye GÜNER

Öğretim Görevlisi,

Hasan Kalyoncu Üniversitesi,

İletişim Fakültesi,

Görsel İletişim Tasarımı Bölümü,

Yıldız Teknik Üniversitesi,

Sanat Tasarım Anasanat Dalı,

Doktora Programı,

atiye.gll@gmail.com

Akdeniz Sanat Dergisi

Cilt: 13, Sayı:24

Makale Gönderim

09.05.2019

Makale Kabul

02.07.2019

Changing Possibilities of Expression With the New Media in Art: Banksy; Example of “Girl With Balloon”

Atiye GÜNER

Lecturer, Hasan Kalyoncu
University, Communication Faculty,
Visual Communication Design
Department
Yıldız Technical University, Art and
Design Doctorate, atiye.gll@gmail.
com

Journal of Akdeniz Sanat

Vol: 13, No:24

Received

09.05.2019

Accepted

02.07.2019

ABSTRACT

Towards the end of 20th century, rapid changes in communication technology took place in perception, production and management of art. It can even be said that media have largely shaped the art of today. Digital revolution that took place in the middle of 20th century and the beginning 21st century built the media on the basis of digitization, virtuality, being online, interactivity, hypertextuality and automation. Thus, the media, defined as “new,” transformed social and cultural structures on the basis of digitality. The emergence of the new media is in parallel with the concept of Non-objectified art. In the understanding of Non-objectified art, the idea of art is more important than its object. The new media technology, also known as digital technology, diverges the expression possibilities of art, and even the sender itself becomes art. While art has new means of expression with new media technologies, transformations are observed to have taken place in units such as artists, audience and art management.

The aim of this study is to reveal the possibilities of expression of art in the new media environment. The main problem is how effective new media technology is in shaping contemporary art. The concept of new media, the possibilities provided by the new media as a tool, the harmony of contemporary art with the technology of today, was questioned by the activist street artist Banksy’s Girl with Balloon. Qualitative research method is employed in the research. Case analysis is performed through the selected case study. Data is obtained from national and foreign literature, online magazines, books and newspapers as YouTube channel and the selected artist’s videos and photos from Instagram.

Keywords: New media, new media art, digital technology, banksy, girl with balloon.

GİRİŞ

Dünya 18. yüzyıldan itibaren bilim, sanat ve teknoloji alanlarında sürekli yeni çıktılar elde edildiği dönemlerden geçmiştir. Bu dönemler birinci, ikinci sanayi devrimleri ve ardı ardına gelen yeniliklerle sürmekte olan dijital devrimlerdir. Birinci Sanayi Devrimi ve Teknoloji Devrimi de denilen İkinci Sanayi Devrimi, endüstrileşme sürecine sebep olarak toplumsal yaşantıyı buna bağlı olarak da sanat anlayışını sanat yapıtlarının metalaşması yönünde değiştirmiştir. Teknolojinin gelişimi, iletişim aracı ya da iletişim ortamı denilen medyanın da gelişimini sağlamıştır. Sanat eserlerinin kitle iletişim araçları ile çoğaltılıp dünyanın dört bir yanına iletilmesi kolaylıkla mümkün olmuş; bu durum da medyanın önemini arttırmış ve sanatın bir iletişim ortamı olan medyayla yaklaşmasına neden olmuştur. Birinci ve ikinci sanayi devrimlerinin ardından 20. yüzyılın ortalarında ve 21. yüzyılın başında gerçekleştirilen dijital devrimler ise medyayı dijital bir tabana oturtmuş; çağın teknolojisine uygun olarak değişen medya, yeni medya olarak anılmıştır. Yeni medya, sahip olduğu özellikleri ile sanatı doğrudan etkilemiştir.

Bu çalışmada, sanat ve yeni medya ilişkisi; aktivist sokak sanatçısı Banksy'nin "Girl with Balloon" adlı duvar resminden yola çıkılarak incelenmiştir. Araştırma, sanat ve yeni medya ilişkisi ve "Girl with Balloon" olmak üzere iki ana başlık altında hazırlandı. Sanat ve yeni medya ilişkisi bölümü; yeni medya, yeni medya ile değişen sanat anlayışı ve yeni medya sanatı, Banksy ve yeni medya olmak üzere üç alt başlıkta incelendi. Bu bölümlerde sırasıyla, yeni medya kavramına, yeni medyanın sanatla ilişkisine değinildi. Yeni medyanın sanatı hangi yönlerde etkilemiş olduğu sorgulandı ve aktivist sokak sanatçısı Banksy'nin 1990'lardan itibaren sanatındaki yeni medya faktörü örneklerle incelendi. The Girl with Balloon bölümünde, Banksy'nin 2002'de Londra'da bir duvara uyguladığı grafitisinin 2006 versiyonu olan kanvas başki "Girl with Balloon" örneği incelenerek, yeni medya etkileri ile sanattaki ifade olanakları hakkında sonuca varıldı.

SANAT VE YENİ MEDYA İLİŞKİSİ

Yeni Medya

20. yüzyıl ortalarında gelişen dijital devrim, bilgi, iletişim, kültür gibi birçok alanda etkili olmuştur. İlk bilgisayarlar bu dönemde kullanılmıştır. Dijital devrim büyük bir hızla gelişimini sürdürmüş, 2011'de Almanya'da Hannover fuarında kullanılan, "Alman Hükümetinin üretim süreçlerini dijitalleşme yönünde teşvik etme ve yüksek teknolojiyle donatması projesi olarak kabul edilen "Endüstri 4.0", ikinci dijital devrim olarak, aynı zamanda dördüncü sanayi devrimi olarak kabul edilmiştir. Endüstri 4.0 genel hatlarıyla; robotların üretimi tamamen devralması, yapay zekanın gelişimi, üç boyutlu yazıcılarla üretimin fabrikalardan evlere inmesi, devasa miktarda ki bilgi yığını veri analizleriyle ayıklanıp değerlendirilmesi ve daha bir çok yeniliklerle incelenebilir (İren, 2018). Teknoloji ile yaşamakta oluşan dönüşüm ve değişim gittikçe daha fazla oranda teknolojinin baş aktör olarak kabul edildiği toplumsal yapıları oluşturmaktadır. Mikro elektronik alanda gerçekleşen teknolojik devrim bilişim ve iletişim süreçlerini olağanüstü etkilemiştir. Dijitalleşme iletişimden kültüre tüm alanı sarmış bilgi metalaşmıştır. Bizzat bilginin (enformasyon) meta haline dönüşmesi dijital devrimin en önemli sonucudur (Şaylan, 2016, s. 185-

186). Bu gelişmeye bağlı olarak birçok kişi sanayi toplumunun aşıldığını ve sanayi ötesi bir topluma geçildiğini ileri sürmektedir. Örneğin, Alvin Toffler ihsanlığın ileri doğru bir sıçrama içinde olduğunu ve şimdiye kadar iki büyük değişim dalgası geçirdiğini önermektedir. Birincisi, tarımsal devrim ve bir yıllık süreçte gerçekleşti. İkinci dalga, üç yüz yıllık süreçte gerçekleşen endüstri devrimidir. Üçüncü dalga ise Toffler'a göre önümüzdeki birkaç on yılda ancak tamamlanacağı düşünülen (Toffler, 2018, s.16-18), bir çok yönü ile geleneksel endüstri toplumunun değerleriyle çatışan, eski güç ilişkilerine meydan okuyan, ikinciden daha teknolojik (mikro elektronik teknolojisinin kullanıldığı) bir dalgadır. Toffler, üçüncü dalga ile standartlaşmanın ortadan kalktığı, rekabetin öne çıktığı bilgi toplumunu tanımlamaktadır ve Toffler'e göre üçüncü dalga ile dijitallik ve teknoloji tabanında bilgi ve iletişim akışı sağlanan aynı zamanda endüstri karşıtlığı içeren yeni bir uygarlığa geçilmektedir.

Dijital teknolojiden etkilenen önemli bir iletişim alanı olarak medya, günümüzde "yeni medya" olarak adlandırılmıştır. Yeni medya, dijital kodlama sistemine temellenen, hipermetinlilik ve modülerlik özelliği taşıyan bir yapıda olup, bireylerin aktif olduğu iletişim alanları olarak çevrimiçilik veya ağ bağlantılılık özelliği taşımaktadır (Yengin, 2014, s. 131-139). Yeni medyanın geleneksel medyadan farkı dijital ortamda gerçekleştirilmesidir. CD, VCD, DVD, interaktif CD, GSM-WAP-GPRS, internet gibi tümüyle dijital teknolojiyle üretilen ve içeriği üretkenle tüketen arasında yeni bir ilişkiyi tanımlayan medyaya "yeni medya" veya dijital çağ adını verirken gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarına "eski" veya "geleneksel" medya adını vermeye başladık (Çakır, 2007, s.124). Burada içinde yaşadığımız dijital çağın, diğer birçok alanda olduğu gibi kitle iletişim araçlarını da yapı ve yöntem bakımından değiştirmesinin rolü bulunmaktadır.

Bilişim ve iletişim teknolojisi denilen; bilgisayarlar, yazılımlar, mobil telefon kullanımı, tabletler, sosyal paylaşım siteleri, bloglar, mikrobloglar, e-sistemler olmak üzere yeni medyanın tüm olanakları ile bilgiye ulaşmak ve yaşamı idame ettirmek olağanlaşmıştır. Sosyal medya kullanımı yaşamın her alanında iletişim ve veri kaynağımız olmuştur. Yeni medyanın etkileşimlilik ve çevrimiçilik özelliği bireyleri interaktifleştirmektedir. Lovejoy'un dediği gibi "teknolojik gelişmeler, algımızda, düşünce durumlarımızda, görme biçimlerimizde birçok değişikliğe neden olmakta ve bu durumlar sanat çalışmalarının stiline, felsefesine ve içeriğine etki etmektedir" (Lovejoy, 2004, s.13).

Yeni Medya ile Değişen Sanat Anlayışı ve Yeni Medya Sanatı

Sanayi ve teknoloji devrimlerinin ardından 20. yüzyıl başlarından itibaren sanat eserleri, gelişen medya teknolojisi ile kopyalanabilmekte, sayısızca çoğaltılabilmektedir. Walter Benjamin'in deyişiyle bu "mekanik yeniden üretim" sanat algısında bir kopuşa işaret eder. Bütünsel algı parçalanır. Sanat yapıtının algılanış biçimindeki dönüşüm, mekanik yeniden üretim aracılığı ile zaman ve mekan anlayışının zemini kayganlaştırır, hatta kaybeder. (Dellaloğlu, 2018, s. 122). Gelişen bilgi-iletim teknolojisi ile sanat yapıtlarının metalaşması bir başka deyişle sanat yapıtlarının kültür endüstrisi ürünü oluşu eleştirileri sürerken, 1910'larda Marcel Duchamp'ın ready-made'leri ve pisuarın Çeşme adı altında sanat yapıtı olarak sergilenişi kavram üzerine temellenen sanatın öncülleridir. 1960'lara gelindiğinde ise sanatın nesneye olan gereksiniminin tartışılmaya başlandığı görülür ve o yıllar

büyük ölçüde, yapıtın maddi varlığının önemini yitirip, düşüncenin ön plana çıktığı bir dönemi işaret eder. Sanatçının bedenini kullanarak gerçekleştirdiği performans ya da “happening”, “fluxus” gibi gösteriler, enstalasyon, environment (çevre) türünde düzenlemeler, açık alanda ve doğada gerçekleştirilen arazi, toprak, çevre sanatı gibi projeler izleyiciyi estetikten çok bir zihinsel algı sürecine çağırması açısından kavramsal sanat başlığında değerlendirilmiştir (Antmen, 2008, s. 193). Nesneyi dışlayarak düşünceyi esas alan sanatçılar belgeler, fotoğraflar, haritalar, taslaklar, videolar vb. medyumlar kullanarak sanatın geleneksel tanımı ve biçimini sorgulayan devrim gerçekleştirmişlerdir. Düşünce temelli sanatın ortaya çıkışında video, fotoğraf vb. medya teknolojilerinin gelişimi çok etkili olmuştur. Netice olarak, yeni medya teknolojilerinin gelişimi ile nesnesiz sanat fikrinin gelişimi ve yaygınlaşması paralellikler taşımaktadır. Özgür’e göre kavramsal sanat tanımlaması bugün medya sanatının ya da yeni medya denilen alanın medyumların kullanım alanlarının çeşitlenmesi ve sorgulanması bağlamında bir ön hazırlayıcısıdır (Özgür, 2012, s. 200-201).

Yeni medya sanatı; dijital sanat, bilgisayar grafikleri, yeni medya teknolojileri, bilgisayar animasyonları, sanal sanat, internet sanatı, interaktif sanat, video oyunları, robot bilimi ve bio teknolojik sanat, dijital sanat, sibernetik sanat, telematik sanat gibi yeni medya teknolojileri ile gerçekleştirilen dijital tabanlılık, etkileşimlilik, hipermetişsellik, ağ bağlantılılık, sanallık özelliğine sahip sanatları kapsar. Manoviç’e göre, yeni medya ile birlikte sanat alanına giren yeni teknolojiler, sanat alanındaki hayallerin çok ötesine geçmişlerdir. Öyle ki, bu teknolojilerin kendisi günümüzün en büyük sanatı haline gelmiştir. Bu teknolojileri icat edenler de günümüzün en büyük sanatçılarıdır. Manoviç 20. yüzyıldaki avangard manifestolarla 21. yüzyıldaki bilgisayar mühendislerinin teorik programlarını birbirine, 20. yüzyılın bitmiş sanat çalışmalarını yeni medya ortamında tasarlanan sistemlere, çalışma prototiplerine ve modellere benzetir (Manoviç, 2014, s.18).

Tüm bu gelişmeleri ve her çağın teknolojisinin o çağın sanatının belirleyicisi olduğu varsayımlarını göz önüne aldığımızda yeni medya ve teknolojisinin günümüz sanatını derinden etkilediği ortadadır. Yeni medya ortamının sanatı iki yönde değiştirdiği söylenebilir: Birincisi, dijital ekranda sayısal kodlarla oluşturulan yeni bir sanatın ortaya çıkışı - ki Şahiher’e göre, yeni medya sanatı kapsamında yer alan bilim-tabanlı sanat, aktivist sanat hareketleri ve yapısalcılık yeni medyaya çağdaş yaklaşımlı büyük bir temsil olanağı sağlamaktadır (Şahiher, 2012, s.403). Buna göre, sanat, medyadan sadece bir iletişim ortamı olarak etkilenmemektedir. İletişim ortamının kendisi sanata dönüşmektedir. Marshall McLuhan’ın “araç mesajdır” önermesi, medyanın sahip olduğu tüm özelliklere sahip olan yeni medya sanatında doğrulanmıştır denilebilir. İkinci olarak, sanat, medyadan güçlü bir iletişim ortamı olarak çok etkilenmektedir. Yeni medya ortamında; video, enstalasyon, performans, gösteri sanatları ve tüm sanat yapıtları ve oluşumları kolaylıkla kayıt altına alınabilmekte, çevrimiçilik ve sanallık özellikleri ile anında her yerde görülebilmekte izleyiciyle etkileşim kurulabilmektedir. Diğer taraftan makalenin “Banksy” ve “Girl with Balloon” bölümlerinde görüleceği gibi, kolaylıkla etkileşimin sağlandığı dijital platformlar, sanatı metalaştırmakta ve sanat piyasasını belirlemede bir aracı olarak kullanılmaktadır.

Banksy ve Yeni Medya

Gerçek isminin Robert Banks ya da Robin Banks olduğu iddia edilen ressam, grafiti sanatçısı, siyasi aktivist Banksy (1974), kavram içeren grafitileri ve protest tavrı ile 1990'lardan itibaren Londra ve Bristol'de dikkat çekmektedir. Kamusal alanlara yaptığı çalışmalar kimilerince, vandal bir hareket kimilerince ise sanatın zirvesi olarak adlandırılmaktadır (Mutlu, 2018). Anti-savaş, anti-kapitalist, anti-kuruluş, anti-tüketim gibi düşüncelerini kavramsallaştırmak için çocuklar, balonlar, yaşlılar, polisler, askerler, maymunlar ve bazen Mickey Mouse karakterleri gibi imgeleri kullanır. Siyasi aktivist tavrını mizahla karışık ironik bir üslupla ortaya koyar. İlk yıllarında serbest grafiti yapan ve ştensil tekniği kullanan Banksy, daha sonra tamamen ştensil tekniği kullanarak daha seri üretimler yapmıştır. 2000'lerden itibaren grafiti sanatını enstalasyon ve performansla birleştirir (Mancoff, 2018). 2003 yılındaki "Turf War" sergisinde canlı domuzların vücudunu boyar. Londra'da, William Turner, Claude Monet, Vincent van Gogh, Edward Hopper ve Andy Warhol'un eserlerinin değiştirilmiş kopyalarını ve bazı heykelleri içeren 2005 yılındaki "Crude Oils" sergisi sırasında galeride 200 canlı fare dolaştırır. 2005 yılında, New York ve Londra'daki Metropoliten Sanat Müzesi ve Tate Britain dahil olmak üzere büyük müzelerin duvarlarına kendi çalışmalarını gizlenerek kurar. Bu yıllardan itibaren Banksy'nin disiplinlerarasılık özelliği taşıyan sanatı yeni medyanın ağ iletişimi özelliği ile yaygınlaşıp popüler olmuştur.

Banksy, kamuoyunun önüne çıkmaktan hep kaçınmıştır ama duvar resimleri, grafitileri ve gerilla tarzıyla yayınladığı eserleriyle bir çok Avrupa şehrinin duvarlarında, hatta 2002'de Batı Şeria'da inşa edilen İsrail-Filistin ayrım duvarında bile açıkça gözlemlenebilir olmuştur. 2005'de Banksy "Tatil Enstanteneleri" adıyla Batı Şeria'daki İsrail Filistin ayrım duvarına Banksy imzası taşıyan dokuz resim yapar. İsrail hükümetinin Filistin sınırına inşa ettiği ve Birleşmiş Milletler tarafından da hukuk dışı ilan edilen 680 km'lik duvara çizilen resimler duvarın İsrail tarafındadır (Mursaloğlu, 2008). Duvar Filistinliler tarafından ırkçı duvar, İsrail tarafından anti-terörist duvar (güvenlik duvarı) olarak adlandırılmaktadır. Batı Şeria'daki bu tartışmalı duvara yaptığı resimler, Banksy'nin yeni medya aracılığı ile siyasi aktivitesini duyurabildiği önemli bir eylem olmuştur. Yeni medya teknolojisi, hızlı etkileşim ve çevrimiçi olabilme özelliği ile sanat hareketlerini anında duyurabilmek açısından önem taşır. Zira yeni medyanın bu özellikleri McLuhan'ın deyimiyle, dünyayı herkesin anında birbirinden haber aldığı küresel bir köye çevirmiştir. Burada yeni medyanın işlevi ironiktir: Bir yandan kültürel küreselleşmeyi hızlandırarak sorunları küreselleştirmek diğer yandan ele alınan sorunları tekrar tüm dünyaya iletmek bir çarkın döngüsü gibi birbirini izler.

Banksy'nin kamu malına zarar verdiğini düşünen ve yapıtlarını sanat eseri olarak görmekten çok terörist eylem olarak adlandıran bir kesim ile birlikte İngiliz hükümeti de, Banksy'nin kimliği anlaşıldığında yargılanmasını öngörmüşlerdir (Esmer, 2017). Kimliğini açıklamama sebeplerinden biri olarak görülen bu durum, sanatını izinsiz olarak sokakta icra eden tüm sokak sanatçıları için geçerlidir; yaptıkları iş illegal sayılmaktadır, çeşitli şekilde sansür uygulanabilmektedir, ortadan kaldırılabilmektedir. Banksy için ya da genel konuşulması gerekirse aktivist sanat ve sokak sanatçıları için yeni medya kullanımı zaman mekan bağlamında ifade olanaklarını çeşitlendirmiş, sürekliliklerini sağlamıştır. Yapıtların aritmetik kodlarla veri tabanı oluşturan yeni medya teknolojisi olanaklarıyla kayıt altına alınabilmesi illegal

sayılan sanat için muhafaza edilme olasılığıdır. Sokak sanatı, hakim konsensüsün örtbas etme ya da yok etme eğiliminde olduğu, varoluş çerçevesinde susturulan herkese ses veren sanatsal bir pratiktir; eleştirel bir üslup taşır. Eleştirel sanat ege-men hegomonik düzeni zayıflatır ve hegemonya karşıtı direncin gelişimine katkıda bulunan çeşitli agonistik kamusal alanları teşvik eder (Mouffe, 2013, s. 150-151). Sokak sanatı sanat piyasası ve sanatsal kurumlar tarafından belirlenen kuralların uygulanmadığı bir kentsel hibrit alan oluşturmaktadır. Bu alan, çelişen konu ve görüşlerin birbirleriyle iletişime girip rekabet edeceği bir direnç alanıdır. Günümüzde bu direnç alanlarının medya etkisinde şekillendiğini söylemek yanlış olmaz. Yeni medya, günümüz toplumunu bir ağ toplumuna çevirmiştir. Bir ağ toplumu oluş, sürekli göz önünde olmayı birlikte getirmiştir. Andrejevic'e göre çalışmalarda agora niteliği öne çıkarılsa da İnternet ortamı bir agora olduğu kadar bir panoptikana, yani gözetlenme ortamına da benzer (Andrejevic, 2014, 14). Göz önündelik, şeffaflık sanatçılar için bir avantaj olabilir. Çünkü böylece ekran, sanatçıların işlerinin görünür ve kalıcı olmasına hizmet etmiştir; sanatçılar için kolaylıkla ulaşılabilecekleri direnç alanları yaratmıştır. Banksy'nin sanatına ve sergilemesine baktığımızda; medya aracılığı ile oluşan direnç alanlarının, düşünce temelli nesnesiz sanat için yeni ifade olanakları yarattığı görülüyor. Ekran ve erişilebilirlik illegal sayılan sanatların sergileme yöntemleri için bir fırsat olmuştur.

Kamusal alanlara yaptığı duvar resimleri dışında, tuvaler ve çeşitli materyaller kullanarak yaptığı işlerin müzayedeler, galeriler ve İnternet sitelerinde satışından elde edilen meblağlar Banksy'nin çıkış noktasındaki protest tavrı sanatına ve anti-kapitalist eleştirisine ironik bir görüntü çizmektedir. Sözde sanatının sermaye piyasasıyla ilişkili tavrını umursamaz gibi görünmekte, işlerinin sanat galerilerince satılmasına karşı olduğunu söylemektedir: "Charles Saatchi'ye hiçbir şey satmam. Eğer 55.000 kitap ve birçok başki satmışsam, bir adamın bana sanatçı olduğumu söylemesine ihtiyacım yoktur. İşlerimi İhсанların satın almasıyla kahrolası muhafazakâr bir spekülâtörün satın alması arasında büyük fark var. Hayır, ben ona hiçbir şey satmam!" (Saka, 2012) demektedir ama 2000'li yıllardan itibaren Banksy'nin eserleri, başkaları çağdaş sanat pazarında ilgi odağı olmakta, koleksiyonerler ve müzayede evleri Banksy'nin eserlerini almak için yarışmaktadır. Sanatında kapitalizmin doğrudan veya dolaylı olarak getirdiği türlü sorunu (işsizlik, evsizlik, tüketim vb.) eleştiren Banksy'nin sanatını, yine sermaye piyasasının kurallarına göre izleyiciyle buluşturması ve büyük bir pazar payı oluşturması bir çelişkidir (Şekil 1).

11 Mart 2017'de Banksy'nin finansörlüğünde Beytullahim'de (Bethlehem) Batı Şeria Duvarı'na bakan bir otel açılır (Şekil 2). The Walled Off Oteli, Kudüs'e beş yüz metrelik, Beytullahim'e bir mil uzaklıktadır. Banksy'nin İnternet sitesinden alınan bilgilere göre otel; galeri, müze, piyano bar, kitap satışının gerçekleştiği küçük bir bölüm ve birisi suit olmak üzere on odadan oluşmuştur. Banksy'nin ifadesine göre, "Dünyanın en kötü manzaralı otelidir". Otelin yeri işgal altındaki Filiistin'de, Batı Şeria duvarının arkasına geçemeyen Filiistin Halkının duygularını yansıtmak için seçilen bir yer olabilir. Çünkü, otelin bir tarafındaki pencereler, duvara bakmaktadır. Otel işleten Wisam Salsaa, Banksy'nin sözlerini yineleyerek şunu da eklemektedir: "Duvar manzaralı bu otel, dünyadaki en kötü manzaraya sahip bir otel. Dört duvar arasında mahsur kalan Beytullahim'deki yerel halkın neler hissettiğini anlayabilmek için muhteşem bir deneyim sunuyor" (Altunkaya, 2017). Otel rezervasyonları İnternette alınmaktadır.

Şekil 1. Banksy, Child Labor, 2012, Londra

Kaynak: <https://www.themaggar.com/duvarlarin-efendisi-banksy/> (Erişim Tarihi: 2.12.2018)

Şekil 2. The Walled of Hotel, 2017, Bethlehem

Kaynak: <https://hyperallergic.com/363167/a-visit-to-banksys-new-hotel-in-bethlehem> (Erişim Tarihi: 2.12.2018)

Şekil 3. The Walled of Hotel, 2017, Bethlehem

Kaynak: <http://walledoffhotel.com> (Erişim Tarihi: 2.12.2018)

Odalarda duvarlarında Banksy'nin savaş karşıtı resimleri bulunmaktadır (Şekil 3). Şunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır ki, Banksy, sosyal medyada kendi imajını çok iyi yöneten bir sanatçıdır. The Walled Off Otel, Banksy'nin bir eserini, 6 Kasım 2018'de açılacak olan World Travel Market turizm fuarında sergilemek isteyince, Banksy bu stant için özel bir çizim hazırlar. Otelin bir odasında yer alan resmi posterle dönüştürür (Şekil 4) ve bunu İnstagram hesabından "İlk kez ticari bir fuar standım olacak, fuara gelip turizmci taklidi yapın" diye paylaşır. Bir adet posteri de bedava dağıtacağını duyurur (Duvar, 2018). Gizemli kimliği, dijital çağdaki iletişim ve enformasyon aracı olan sosyal medyadan uzak durmamıştır. Sanat izleyicisiyle İnstagramdan ilişki kurmakta, bu da hem sanatını hem de sözde protest tavrını sergileyebilmekte önemli bir imkan olmaktadır. Banksy bir sosyal medya fenomenidir. Resmi İnternet sitesinde "Banksy; facebook, twitter ya da başka hiçbir ticari galeri tarafından temsil edilemez" şeklinde bir bildiri bulunmaktadır. An itibarı ile İnstagram'da 5,3 milyon takipçisi bulunmaktadır.

Şekil 4. Banksy, poster, 2018

Kaynak: <https://hyperallergic.com/363167/a-visit-to-banksys-new-hotel-in-bethlehem/> (Erişim Tarihi: 2.12.2018)

Şekil 5. Girl with Balloon, 2002

Kaynak: <https://www.forbes.com/sites/felicitycarter/2018/10/11/banksys-shredded-artwork-girl-with-balloon-has-been-renamed-and-will-be-on-show-this-weekend/#30860d52669f> (Erişim: 2.12.2018)

GIRL WITH BALLOON

“Girl with Balloon”, Banksy’nin bir kız çocuğunun kırmızı balona ulaşmaya çalışırken gösteren 2002’de Londra’nın doğusunda Shoreditch’de bir duvara yaptığı stensil grafitisidir. Çok popüler olmuştur ve çeşitli tarihlerde kanvasa imzalı baskıları yapılmıştır. Binlerce kopyası da değişik alanlarda kullanılmaktadır. Fazla renk yoktur. Siyah renkte küçük bir kız çocuğu kırmızı renkte bir balona ulaşmaya çalışmaktadır (Şekil 5). Resimde çocuk ve balon gibi masumiyete dair imgeler kullanılıp “umutların hiçbir zaman yitmediği” vurgulanmış istenmiş olabilir. “Girl with Balloon”’un 2006 tarihli kanvas versiyonu, 5 Ekim 2018’de Londra Sotheby’s müzayede evinde açık artırmaya çıkar (Şekil 6). Açık artırmada satışa çıkan son eser olan resim, 1,42 milyon sterline (yaklaşık 7.6 milyon TL) satıldıktan birkaç dakika sonra eserin çerçevesi içine gizlenmiş kağıt imha makinesi vasıtasıyla kendini yok eder (Johnston, 2018). Satış fiyatı, sanatçının önceki açık artırma rekoru olan 1,04 milyon pound ile aynıdır. Ancak çekiç, malzemenin üzerine indikten kısa bir süre sonra, tuval, çerçeveye yerleştirilmiş bir parçalayıcıdan geçmeye başlar. Banksy bir gün sonra çerçevenin dibinden sarkan parçalanmış eseri Instagram’da “Going, going, gone...” başlığı ile paylaşır (Şekil 7).

6

Şekil 6. Sotheby’s Müzayede, Londra, instagramdan alınmıştır.

Kaynak: <https://www.instagram.com/p/Bokt2sEhlsu/>
(Erişim Tarihi: 2.12.2018)

7

8

Şekil 7. Instagramdan alınmıştır.

Kaynak: <https://www.instagram.com/p/Bokt2sEhlsu/>
(Erişim Tarihi: 2.12.2018)

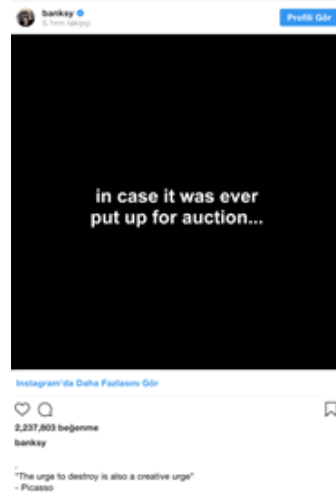
Şekil 8. Instagramdan alınmıştır.

Kaynak: <https://www.instagram.com/p/Bokt2sEhlsu/>
(Erişim Tarihi: 2.12.2018)

Kısa bir süre kaldıktan sonra Instagramdan silinen ancak bazı sitelerde izlenebilen video, “Birkaç yıl önce gizlice bir tabloya bir parçalayıcı inşa ettim” yazısı ile açılır (Şekil 8). Ekranda bu metnin görünmezden önce cihaza son rötuşları koyan bir görüntü ve “Açık artırmaya koyulmuş olması durumunda ibaresi” görünmektedir (Şekil 9). Yeni medyanın ağ bağlantılılık ve dijitallik özelliği müzayededeki görüntülerin anında dünyanın dört bir tarafında görülmesine olanak vermiştir. Banksy kendi görünmezliğini ne denli sağlayabildiği tartışmalıdır; ama yapıtlarının çağdaş sanat pazarında görünürlüğü medya teknolojileri ile sağlanmaktadır.

Şekil 9. İnstagramdan alınmıştır.

Kaynak: <https://www.instagram.com/p/Bokt2sEhlsu/>
(Erişim Tarihi: 2.12.2018)

Banksy parçalarını satan MyArtBroker.com web sitesi, Balonlu Kız'ın son yıllarda yaklaşık %20 değerinde yıllık artışlar sağladığına dikkat çeker. Kurucu ortağı Joey Syer, "Artık fiyatlar düzenli olarak imzalı onaylanmış başkılar için 115.000 sterlini aşiyor" der. Açık artırma sonucunun bunu daha da ilerleteceğini ve medyanın buna dikkat çektiğinde, şanslı alıcı dün gece ödedikleri 1.02 milyon sterlinde büyük bir getiri elde edeceğini; Banksy'nin değerine değer kattığını söyler. Banksy'nin kimlik doğrulama bürosu olan Pest Control, tahrip edilen eserin yeni bir ismi olan yeni bir sanat eseri haline geldiğini kabul eden bir sertifika da verir. Eserin yeni ismi "Love is in the Bin" (Çöpteki aşk) olarak tescillenir (Şekil 10). Sotheby's Avrupa Çağdaş Sanat direktörü Alex Branczik: "Banksy müzayedede bir sanat eserini yok etmedi, bir tane yarattı. Geceye sürpriz müdahalesini takiben, sanatçının yeni isimli eserinin satışta olduğunu onaylamaktan mutluluk duyuyoruz, tarihte ilk kez bir sanat eseri 'Love is in the Bin' bir açık artırma sırasında canlı yaratıldı" (Akt; Carter, 2018) der.

Şekil 10. Love is in the Bin, Banksy, 2018

Kaynak: <https://www.forbes.com/sites/felicitycarter/2018/10/11/banksys-shredded-artwork-girl-with-balloon-has-been-renamed-and-will-be-on-show-this-weekend/#a3fa992669ff> (Erişim: 2.12.2018)

Sotheby's yöneticileri ve web sitesi sahipleri, yeni medyanın iletişim ve anında etkileşim özelliğini, Banksy'nin sanat piyasasını arttırma ve kendi varlıklarını güçlendirme amaçlı, görsel bir şölene çevirmiş görünmektedirler. Banksy, Alex Branczik'i doğrularcasına İnstagramdan paylaştığı videoda Picasso'dan alıntı yaparak "Yok etme dürtüsü de yaratıcı bir dürtü" demiştir. Burada adı geçen müzayedede şirketleriyle benzer amaçlar içinde olduğu düşünülen Banksy'nin söylemi kapitalist toplum çözümleneleri yapan Joseph Schumpeter'i çağrıştırmaktadır. Schumpeter'e göre, "yaratıcı yıkım" eskiyi yıkarak yeniyi kuran kapitalist girişimcinin "leit motividir" (Akt. Şaylan, 2016, s. 168).

Eserin kimliği meçhul alıcısı, çekicinin düşüp, eserin parçalanışı ile şok olduğunu ama sonra sahip olduğu şeyin sanat tarihinin bir parçası olduğunu kavradığını söyler (Sanchez, 2018). Banksy, "Girl with Balloon" müzayesinde, tek tuşla sanat yönetimi sağlamıştır. Her şey önceden kurgulanmış bir gösteri niteliğindedir. Görüntüler, tüm dünyada aynı anda görüntülenebilmiş, geri bildirimler anında alınabilmiştir.

SONUÇ

Dünya endüstrileşme sürecinde dört büyük devrim geçirmiştir. Birinci ve ikinci endüstri devrimlerinin ardından peşi sıra gelen endüstri devrimlerine dijital devrim de denilmektedir. Dijital devrimler, endüstrinin dijitalleşmesini sağlamıştır. Dijitalleşen sadece endüstri değildir. Bir iletişim ortamı olarak medya, dijital tabanlı teknoloji ile boyut değiştirmiştir. Dijital tabanda temellenen yeni medyada, hareketli veya durağan her türlü veri sayısal kodlarla bilgisayarlara aktarılmaktadır ve üzerinde değişiklik yapılabilir. Sanatın başlangıcından beri baktığımızda medyanın geleneksel ve yeni formlarında, kültür ve sanatın iletişiminde her zaman işlevsellik taşıdığı görülebilir. Walter Benjamin'in "Sanat yapıtları çağının koşullarından bağımsız değildir" önermesi teknolojinin sanata etki gücüyle ilişkilidir. Dijital çağ olarak adlandırılan günümüzde, yeni medya; sayısallık, etkileşimlilik, sanallık, çevrimiçilik, hipermetimsellik ve otomasyon özellikleri ile sanat, sanat yönetimi, sanatçı ve sanat izleyicisi için olumlu/olumsuz dönüştürücü bir etkiye sahip olmuştur.

Yeni medyanın gelişimi nesnesiz sanat fikri ile aynı paralelde bir gelişme göstermiştir. Nesnesiz sanatta, düşünce, sanat nesnesinin yerini almıştır ve yeni medya teknolojileri ile düşüncenin aktarıldığı medyum sanat için çok önemli olmuştur. Bir iletişim ortamı olarak yeni medya teknolojisi ile her türlü sanat yapıtı kayıt altına alınmakta, defalarca çoğaltılmakta, paylaşılmakta, değiştirilmekte ve yeniden yaratılmaktadır. Ayrıca, bu teknolojilerin kendisi de yeni medya sanatı diye adlandırılan sanatların varlık sebebi olmuştur. Yeni Medya Sanatında sanat yapıtları sayısal kodlamalarla ve yeni medya içeriğindeki özelliklerle dijital ortamda ifade edilmiştir.

Yeni medyanın etkin bir biçimde kullanılmasıyla başlayan otomasyon, sanat yapıtının yeniden yaratılmasına olanak vermiştir. Sotheby's müzayesinde Banksy, tek bir tuşla yeni bir sanat eseri yaratmıştır ve bunun sanat tarihinde bir ilk olduğu yine medya aracılığı ile bildirilmektedir. Geçen yüzyıl başında fotoğraf ve başka teknolojileriyle çoğaltılan sanat yapıtlarının "halesini" kaybettiği tartışılırken, yüzyıl sonra dijital platformlarda tek bir tuşla sanat yapıtı oluşturulması, sanat yapıtının ve sanat kavramının sıradanlaştırılmasına yönelik bir tartışmadır. "Girl with Balloon" müzayesinde bir sanat yapıtı Banksy'nin tanınırlığından faydalanıp ticari bir mala dönüştürülmüştür ve bu durum protest tavrıyla tanınan sanatçının sanat kurumuyla işbirliği içinde gerçekleşmiştir. Sermaye piyasasıyla iç içe olan sanat kurumları, dijital platformlar ve yeni medya ortamı aracılığı ile sanat yapıtlarını en büyük finans kaynağı haline getirmektedirler. Müzayede evleri galeriler gibi ticari amaçlı sanat kuruluşlarının yanı sıra sermaye şirketleri de yatırım aracı olarak sanatı kullanmakta ve yeni medya ortamının tüm olanaklarından yararlanmaktadır. Bu kurumların kendi varlıklarını koruma ve çoğaltma amaçlı, dijital platformlarda sanatın görsel etki gücünü tanınırlık, reklam ve şov amaçlı kullanması,

sanatı kendi taşıdığı anlamdan çok daha farklı bir boyuta, metalaşmaya itmektedir.

Dijital teknoloji; İnternet, televizyon, cep telefonu, sosyal medya, kişisel bloglar gibi araçlarla sosyal yaşantıyı ve buna bağlı olarak kültür ve sanat aktivitelerini sanallaştırmıştır. Sanat yapay bir ortamda kurgulanabilmektedir. Ayrıca, dijital platformlarda izlenen sanat ve sanat etkinlikleri bir güç göstergisi haline dönüşebilmektedir. "Girl with Balloon" müzayedesi dijital platformda, Sotheby's için bir güç göstergisi haline dönüşmüştür. Dijital platformda gerçek, izleyici için dokunduğu, gördüğü bir şey değildir ve medya ortamında gösteriye dayalı yeni bir sanat anlayışı üretilmektedir.

Yeni medyanın etkileşimlilik özelliği sanat birimlerinde interaktiviteye neden olmuştur. İzleyici sanatın içinde aktif bir biçimde rol almış, geri bildirimlerle yönlendirme yapabirmiştir. Ağ tabanlılık veya çevrimiçi olma özelliği ile sanatsal veriler, aynı anda birçok yerde dolaşıma girebilmişlerdir; yanı sıra sayısız çoklukta veri dolaşıma girerek aynı anda izlenebilir olanağı kazanmıştır. Böylece yeni medya, sanat eserlerinin görünürlüğünü arttırmıştır. Şöyle denilebilir ki yeni medya ortamı sanatta, zaman ve mekan kavramlarını değiştirmiştir. Sanat yapıtları zaman ve mekandan bağımsızlaşarak multidisipliner bir ortamda gerçekleştirilme ve sergilenme olanağı elde etmiştir. Ayrıca sokak sanatı gibi illegal sayılan bazı sanatlarda, sergilenme, eserin kayıt altına alınması ve tanınırlık açısından dijital ekran, sanatçılara özel bir difenç alanı da sağlamıştır.

Sonuç olarak, bir iletişim ortamı olarak medya; günümüz sanatı, sanatçısı, sanat kurumları ve izleyicisi için evrensel bir önem taşımaktadır. Yeni medya ortamının özellikleri, günümüz sanatı için, gelişen her teknoloji ile birlikte yeni ifade olanakları sağlamaktadır ve her yenilik gibi sanata kattığı olumlu/olumsuz özellikler tartışılmaktadır. Yeni medya teknolojileri sanat, sanatçılar ve sanat kurumları için erişilebilirlik, görünürlük, koruma ve saklama ve yeni sanat yöntemleri oluşturma açısından ifade olanakları sağlasa da sanatın piyasalaşmasına, bir başka deyişle finans ve yatırım aracı oluşuna, metalaşmasına ve sıradanlaşmasına da aracılık etmektedir. Elbette ki her yeni medya teknolojisi, sanat için yeni ifade olanakları yaratarak sanatı etkilemeye devam edecektir ve dolaylı olarak sanatın toplumu dönüştürücü gücü medya teknolojisi ile çok sıkı ilişki içinde olacaktır.

KAYNAKÇA

Andrejevic, M., (2014). *Eleştirel medya çalışmaları 2.0 etkileşimli bir üst sürüm*. M. Çakır (Ed.). Yeni medya'ya eleştirel yaklaşımlar içinde (s.14). İstanbul: Doğu Yayınları.

Antmen, A., (2008). *20. yüzyıl batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Altunkaya, T., (2017). Banksy: "Bu otel dünyanın en kötü manzarasına sahip". Euronews. <https://tr.euronews.com/2017/03/03/banksy-bu-otel-dunyanin-en-kotu-manzarasiha-sahip> (Erişim Tarihi: 25.11.2018)

Carter, F., (2018). Banksy's Shredded 'Girl With Balloon' Has Been Renamed And Will Be On Show This Weekend. Forbes <https://www.forbes.com/sites/felicitycarter/2018/10/11/banksys-shredded-artwork-girl-with-balloon-has-been-renamed-and-will-be-on-show-this-weekend/#59616bc3669f> (Erişim Tarihi: 5.12.2018)

Çakır, H., (2007). Geleneksel gazetecilik karşısında İnternet gazeteciliği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22,123-149.

Dellaloğlu, B. F., (2018). *Frankfurt okulunda sanat ve toplum*. Ankara: Say Yayınları.

Duvar (2018). Banksy'den Bedava FiliŖtin PoŖteri. Duvar <https://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2018/11/08/banskyden-bedava-filistih-posteri/> (EriŖim Tarihi: 22.11.2018)

Esmer, R., (2017). Duvarların Efendisi: Banksy. The Magger. <https://www.themagger.com/duvarlarin-efendisi-banksy/> (EriŖim Tarihi: 5.12.2018).

İren, D., (2018). Dördüncü endüstri devrimi sanayinin dijitalleşmesi. Türkiye'nin endüstri 4.0 platformu. <https://www.endustri40.com/dorduncu-endustri-devrimi-sanayinin-dijitallesmesi/> (EriŖim Tarihi:5.12.2018)

Johnstone, C., (2018). Banksy auction stunt leaves art world in shreds <https://www.theguardian.com/artanddesign/2018/oct/06/banksy-sothebys-auction-prank-leaves-art-world-in-shreds-girl-with-balloon> (EriŖim Tarihi 10.12.2018)

Lovejoy, M., (2004). *Digital currents art in the electronic age*. London and New York: Routledge.

Mancoff, D. N., (2018). Banksy BritiŖ graffiti artistiŖ. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Banksy> (EriŖim Tarihi:17.12.2018)

Manoviç, L., (2014). *Html'den Borges'e yeni medya*. M.Çakır (Ed.).Yeni medya'ya eleŖtirel yaklaŖımlar (s.18). İŖstanbul: Doğu Yayınları.

Mutlu, S., (2018). Banksy: Kentleri Sprey Boyayla deđiŖtiren Adam. Mımdaporg. <http://www.mımdap.org/?p=8396> (EriŖim Tarihi:1.12.2018)

Mouffe, C., (2013). *Agonistics: Thinking the world politically*. London, UK: Verso.

Mursalolođlu, D., A., (2008). Duvarlara Can Veren Ŗehir Gerillası. Habervesaire. <http://www.habervesaire.com/duvarlara-can-veren-sehir-gerillasi-2/>(EriŖim Tarihi: 7.12.2018)

Özgür, F., (2012). *Bir yeni medya hazırlayıcısı olarak kavramsal sanat*. D. Yengin (Ed.). Yeni medya ve..., (s.200-224). İŖstanbul: Anahtar Kıtıpları Yayınevi.

Saka, Y., (2012). Banksy: politik sanatın uzlaşmacı yüzü. e-Ŗkop içinde. <http://www.e-Ŗkop.com/Ŗkopbulten/banksy-politik-sanatin-uzlasmaci-yuzu/994> (EriŖim Tarihi: 2.12.2018)

Sanchez, R., (2018). Banksy's 'Girl With Balloon' sale is confirmed and it's got a new name. CNNstyle. <https://edition.cnn.com/style/article/banksys-girl-with-balloon-renamed-love-is-in-the-bih/index.html> (EriŖim Tarihi: 2.12.2018)

Ŗahiher, R., (2012). *Yeni medya sanatının tarihsel içeriği*. Yengin D. (Ed.). Yeni medya ve..., (s.383-404). İŖstanbul: Anahtar Kıtıpları Yayınevi.

Ŗaylan, G., (2016). *Postmodernizm*. Ankara: İmge Yayınları.

Toffler, A., (2018). *Üçüncü dalga bir fütürist ekonomi klaŖiđi analizi* (Yeniçeri S. çev.). İŖstanbul: Koridor Yayıncılık.

Yengin, D., (2014). *Yeni medya ve dokunmatik toplum*. İŖstanbul: Derin Yayınları.